

Módszertan

Az adatok az OSAP 2153 Háztartási költségvetési és életkörülmény-adatfelvétel, havi kikérdezés adatgyűjtéséből származnak.

A minta háztartási szintű. Minden hónapban a mintába tartozó háztartások 1/12 része vezet háztartási naplót a kiadásairól, és válaszol néhány életkörülményeit jellemző kérdésre.

Néhány fontosabb fogalom

Háztartás: Olyan személyek összessége, akik – függetlenül a rokoni kapcsolatoktól – egy jövedelmi, illetve fogyasztói közösséget képeznek, folyamatos életviteli költségeiket részben, vagy egészben közösen viselik. A háztartás fogalma nem azonos a családdal, nem annyira jogi, mint inkább gazdasági tartalmú. Az esetek túlnyomó többségében egy család képez egy háztartást (szülők vagy szülő egy vagy több gyermekkel, házaspár gyermek nélkül), de háztartást alkothatnak oldalági, le vagy felmenő rokoni kapcsolatban álló személyek is (testvérek, nagyszülő unokával stb.). Élhetnek közös háztartásban rokoni kapcsolatban nem álló személyek (pl. két barátnő), de egy személy is háztartásnak tekinthető, ha egyedül gazdálkodik. A háztartás-statisztika a háztartáshoz tartozónak tekinti az ideiglenesen távol élő diákokat, munkavállalás miatt távollévőket azokban az esetekben, mikor ellátásukról döntően a megfigyelt háztartás gondoskodik, illetve utóbbiak esetében, ha jövedelmükkel alapvetően hozzájárulnak a háztartási kiadásokhoz. Ebben a tekintetben a definíció tudatosan eltér a népszámlálásban használatos meghatározástól.

COICOP: Az Európai Unió tagállamaiban egységesen alkalmazott lakossági fogyasztás rendeltetés szerinti osztályozását, a COICOP (Classification of Individual Consumption by Purpose) alkalmazzuk a kiadások csoportosításánál.

Fogyasztási főcsoportok:

- 01 Élelmiszerek és alkoholmentes italok
- 02 Szeszes italok, dohányárúk
- 03 Ruházat és lábbeli
- 04 Lakásfenntartás, háztartási energia
- 05 Lakberendezés, háztartásvitel
- 06 Egészségügy
- 07 Közlekedés
- 08 Hírközlés
- 09 Kultúra, szórakozás
- 10 Oktatás
- 11 Vendéglátás és szálláshely-szolgáltatás
- 12 Egyéb termékek és szolgáltatások

Az egyes csoportok értelmezésénél, valamint ezek más adatforrásokból származó adatokkal való összehasonlításakor figyelemmel kell lennünk a COICOP-csoportosítás néhány sajátosságára.

A COICOP csak a háztartásban elfogyasztott élelmiszerek kiadásait kezeli elkülönítve, a házon kívüli étkezések forintösszegei pedig a fogyasztási célja szerinti csoportokban (az igénybe vett egyéb termékekkel és szolgáltatásokkal együtt) kerülnek számbavételre. Így például a szervezett utazás, nyaralás során élelmiszerekre fordítottakat, a „szervezett utazás”-nál (COICOP 09-es főcsoport), a bölcsődei ellátásért vagy a szociális ellátó hálózatán keresztül étkezéseket, illetve élelmiszereket is magában foglaló juttatásokat a „szociális ellátás”-nál (COICOP 12-es főcsoport), a fizetett kórházi ápolás étkezési költségeit a „kórházi szolgáltatás”-nál (COICOP 06-os főcsoport) az egyéb szolgáltatásoktól nem elkülöníthető módon kerülnek figyelembe vételre. A hagyományosan házon kívüli étkezésként kezelt „vendéglátás” (COICOP 11-es főcsoport) viszont az étkezési költségek mellett tartalmazza a szeszes ital és az alkoholmentes ital fogyasztásának költségeit is.

A COICOP-nomenklatúra a nem besorolható szintű oktatások jelentős részét nem az oktatási kiadásoknál (10-es főcsoport), hanem a megfelelő rendeltetési csoportokban tartja nyilván, így a főcsoport nem fedi le az oktatási kiadások egészét. Pl. a gépkocsivezetői tanfolyam a „közlekedési és szállítási”, a sportedzés vagy zenetanulás a „szabadidő és kulturális” főcsoportokba tartozik.

Élelmiszer-mennyiségek: A háztartás statisztikai felvétel csak a háztartásban fogyasztott élelmiszer-mennyiségeket tartalmazza, ellentétben a makro statisztikai elszámolással, ahol a háztartáson kívül elfogyasztott mennyiségek is szerepelnek. További eltérés az, hogy a háztartási költségvetési

felvételben a saját termelésű és vásárolt fogyasztás mind értékben, mind mennyiségben az egyes élelmiszer-féleségek feldolgozottságának megfelelően szerepel, míg a makro elszámolásokban alapanyagként számolják el. Ez egyes élelmiszer-féleségeknél lényeges eltérést mutat (pl. liszt, cukor stb.).

Jövedelmi ötödök: A felvétel népességének az egy főre jutó havi nettó jövedelem alapján sorba rendezett ötödei. A táblázatokban a jövedelmi adatokat csak háttérváltozókként kezeljük.

Volumenindex: Két év kiadása közötti hányados korrigálva az adott COICOP csoportra jellemző árindex százalékaival.

Referencia személy: Az a háztartástag, aki a legnagyobb összeggel járult hozzá a háztartás közös költségeihez.

Iskolai végzettség: A felvételben a legmagasabb befejezett iskolai végzettséget három összevont kategóriában kérdezzük meg, ezek a következők: érettségivel nem rendelkezik (általános iskola 8 évfolyamát, vagy annál kevesebbet, szakmunkásképzőt vagy szakiskolát elvégezte), érettségivel rendelkezik (szakközépiskolai-, gimnáziumi érettségi, illetve felsőfokú szakképzést igazoló bizonyítványt szerzett) főiskolai, egyetemi diplomával rendelkezik (alapképzésen, mesterképzésen, doktori képzésen oklevelet szerzett).